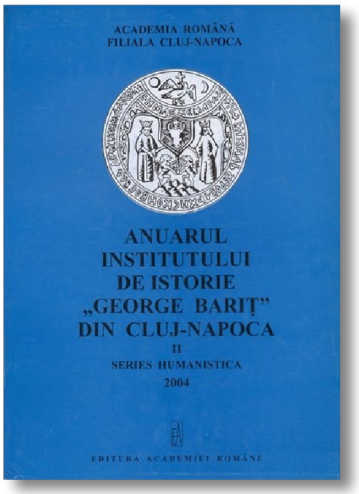

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Legea de revizuire a Constituției, act juridic major de integrare în spațiul juridic european

Adrian Man, Narcisa Varo

How to cite this article:
Man, Adrian; Varo, Narcisa (2004) *Legea de revizuire a Constituției, act juridic major de integrare în spațiul juridic european*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 2, pp. 331–338. DOI: 10.5281/zenodo.22965549

© 2004: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

LEGEA DE REVIZUIRE A CONSTITUȚIEI, ACT JURIDIC MAJOR DE INTEGRARE ÎN SPAȚIUL JURIDIC EUROPEAN[1]

Adrian Man, Narcisa Varo (Cozea)
Institutul de Istorie „George Barițˮ din Cluj-Napoca

I. Recent, am sărbătorit *Ziua Europei*, aniversându-se, la 9 mai anul curent, 54 de ani de când Robert Schumann, ministrul francez al Afacerilor Externe, a propus formarea unei organizații internaționale denumită „Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oțelului”. Când s-a semnat la Paris Tratatul, la 18 aprilie 1951, a avut numai 6 membri[2]. Acest Tratat a intrat în vigoare la 25 iulie 1952, pentru 50 de ani. În 1957 s-a constituit Comunitatea Economică Europeană (CEE). La 7 februarie 1992, statele membre care, între timp, au sporit ca număr, prin semnarea Tratatului de la Maastricht, au transformat Comunitatea Europeană în Uniunea Europeană, care urmărea formarea unei piețe unice şi au mărit

[1] Prezentul studiu a constituit obiectul unei comunicări la *Zilele Academice Clujene*, ținute în mai 2004. De atunci, s-au adoptat acte normative importante, care sunt în concordanță cu *legislația europeană* şi în acord cu *Legea de revizuire a Constituției*, în deosebi în domeniul justiției. Acestea au luat în considerare şi *Rezoluția Parlamentului European privind progresele României în procesul de aderare la Uniunea Europeană* din 18–19 februarie 2004. S-au operat modificări normative esențiale, atât în domeniul organizării şi funcționării justiției, cât şi în domeniul dreptului pozitiv. Ne referim, între altele, la intrarea în vigoare de la 1 ianuarie 2005 a noului *Cod penal* şi la legiferarea unui *Cod civil* modern, cel din 1864 făcându-şi pe deplin datoria. De asemenea, *procedura penală* şi *procedura civilă* au suferit modificări substanțiale, în acord cu exigențele unui stat de drept ce tinde să se integreze în spațiul juridic european, dar şi în consonanță cu tradițiile juridice românești şi realitățile interne. Important este însă ca aceste legi să se aplice consecvent, fără abateri şi compromisuri, într-un climat de stabilitate legislativă, pentru ca România să continue progresul în direcția pe care şi-au asumat-o forțele politice importante şi societatea civilă. Considerentele pe care le-am expus cu privire la *Legea de revizuire a Constituției* se încadrează în acest demers.

[2] Franța, Germania de Vest, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg. Obiectivele acestei comunități au fost: 1. aprovizionarea regulată a pieței comune; 2. asigurarea accesului liber la sursele de producție; 3. asigurarea de prețuri scăzute pentru produsele comunitare; 4. stimularea dezvoltării întreprinderilor şi îmbunătățirea potențialului productiv; 5. implementarea unei politici naționale de exploatarea a resurselor naturale; 6. îmbunătățirea condițiilor de viață şi de muncă ale muncitorilor; 7. dezvoltarea schimburilor internaționale; 8. modrnizarea producției şi îmbunătățirea calității produselor. Pentru detalii asupra evoluției procesului de integrare europeană, a se vedea G. Chivu, *Organizațiile interstatale contemporane*, Cluj-Napoca, Edit. Argonaut, 2002, p. 176–224.

An. Inst. de Ist. „G. Barițˮ din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. II, 2004, p. 331–338

competenţele organismelor europene şi deschiderea spre alte state. De la 1 mai 2004 au mai intrat în UE 10 state, majoritatea foste ţări comuniste, iar următorul val preconizat este 1 ianuarie 2007, când ar urma să intre România şi Bulgaria. Aceasta presupune un efort considerabil legislativ şi instituţional.

Obiectivele Uniunii Europene sunt:

– promovarea progresului economic şi social, în condiţiile asigurării riguroase a protecţiei mediului;

– consolidarea unui spaţiu al libertăţii şi justiţiei;

– crearea unei cetăţenii europene;

– afirmarea rolului Europei în lume[3].

În momentul de faţă, Uniunea Europeană se compune din 25 de state, cu peste 450 de milioane de locuitori, deci, este indiscutabil o mare putere economică. Când va fi adoptată şi Constituţia europeană se va realiza o nouă etapă, care, în pofida greutăţilor inerente, îi va da mai multă forţă în asumarea rigorilor şi riscurilor procesului de globalizare. Acest proces nu trebuie însă să ducă la pierderea identităţilor culturale, deci naţionale.

Momentul aderării la Uniunea Europeană este determinat de îndeplinirea criteriilor stabilite de aceasta la Reuniunea de la Copenhaga, care implică, **sub aspect politic,** în principal instituţii care să asigure democraţia, statul de drept, drepturile omului şi respectul pentru minorităţi; din punct de vedere **economic**, o economie de piaţă funcţională şi respectarea obligaţiilor asumate în baza **acquis-ului comunitar**[4]. Realizarea obiectivului integrării europene a României presupune, ca etape, finalizarea negocierii cu organismele de la Bruxelles, încă în acest an, şi semnarea tratatului de aderare în 2005, astfel încât procedurile de ratificare să se finalizeze până la 1 ianuarie 2007[5].

Avantajele aderării la Uniunea Europeană vor permite accesul liber al României la o piaţă de aproximativ o jumătate de miliard de cetăţeni europeni, membrii unei comunităţi de state democratice şi cu un nivel de trai considerabil mai mare decât al nostru[6]. Într-o exprimare, care conţine esenţialul: „cetăţenii şi societăţile comerciale româneşti vor beneficia de cele patru libertăţi economice garantate de Uniune: a. libera circulaţie a forţei de muncă; b. libera circulaţie a

[3] *Ce este Uniunea Europeană – 10 întrebări, 10 răspunsuri*, „Revista de drept comercial", nr. 4, 2004, p. 319. Am enumerat mai sus principalele direcţii. Realizarea lor presupune, printre altele, crearea unui spaţiu fără frontiere interne, prin consolidarea coeziunii economice şi sociale între statele membre şi prin stabilirea unei uniuni economice şi monetare, care în momentul de faţă este pe deplin funcţională în Uniunea Europeană, mai puţin în Marea Britanie, Suedia şi Danemarca, care nu au adoptat EURO. Se mai tinde la definirea unei politici de apărare convergente, care ar conduce în final la o apărare comună. (G. Chivu, *op. cit*., p. 189).

[4] Acquis-ul comunitar „reprezintă întreaga legislaţie primară şi derivată, ca şi ansamblul politicilor şi instituţiilor create pentru aplicarea, respectarea şi dezvoltarea corespunzătoare a acestei legislaţii comunitare" (I. Avram, *Uniunea Europeană şi aderarea României*, Bucureşti, Edit. Sylvi, 2001, p. 176, apud G. Chivu, *op.cit*., p. 189).

[5] Jonathan Scheele, *9 mai 2004 – sărbătoarea noii Europe*, „Adevărul", 8 mai 2004, p. 1.

[6] Integrarea Spaniei, Portugaliei şi Greciei a fost un adevărat succes, ce nu-l pot contesta nici cei mai înverşunaţi antieuropenişti. În ceea ce priveşte Republica Irlanda, una din cele mai sărace ţări din Europa, saltul determinat de integrare sa a fost spectaculos.

bunurilor; c. libera circulație a serviciilor; şi d. libera circulație a capitalurilor”[7]. Țara noastră va primi importante fonduri nerambursabile, atât înainte cât şi după aderare, pentru atenuarea disparităților față de celelalte țări ale Uniunii.

Integrarea necesită considerabile costuri pentru a ne alinia la exigențele UE. Se impune deci, ca o legitate obiectivă, continuarea restructurării economice, astfel încât performanțele agenților economici interni să suporte concurența celor din statele avansate economic. Un cost uriaş şi pe termen lung îl va reprezenta trecerea de la o agricultură de subzistență la una destinată producției pentru piață, într-o țară în care ponderea populației rurale este dintre cele mai mari din Europa, şi care, după 14, ani încă nu a terminat procesul de restituire a proprietăților.

II. Considerăm că un pas major spre integrare l-a constituit **revizuirea Constituției**, prin punerea de acord cu exigențele Uniunii Europene.

În legătură cu Legea de revizuire a Constituției s-au făcut multe comentarii şi s-au formulat multe observații[8]. După ce textul Constituției a fost republicat în „Monitorul Oficial al României”[9], „Revista română de Drepturile Omului” a consacrat un întreg număr modificărilor intervenite. Concluzia revistei, din numărul 27, că revizuirea din 2003 reprezintă o involuție față de textul din 1991, ni se pare cel puțin exagerată.

O abordare nepartizană a acestei probleme nu credem că ne poate conduce la o astfel de afirmație şi modificarea cadrului constituțional a fost nu numai utilă dar şi necesară pe linia integrării în spațiul juridic european. Ca orice act normativ, şi Constituția, chiar cea revizuită, este perfectibilă şi, în consecință, acest proces nu este încheiat.

Chiar şi cea mai acerbă critică a modificărilor constituționale constată că există *prevederi binevenite*[10]. Sunt menționate, în acest sens, dispozițiile:

1. Art. 23 (4), potrivit căruia numai un judecător poate emite un mandat de arestare;

---

[7] *Ce este Uniunea Europeană – 10 întrebări, 10 răspunsuri*, p. 320. Dezvoltarea modernă a României este consecința asumării valorilor occidentale încă de la începutul secolului al XIX-lea. (I. Bulei, *Copierea modelelor apusene*, „Cultura”, nr. 9, 2004, p. 9–10). Din punct de vedere spiritual, o integrare pentru ținuturile transilvănene s-a realizat încă de la 1700, prin Unirea cu Biserica Romei, cel mai convingător argument fiind realizările Şcolii Ardelene. Operele coliseilor acestei mişcări iluministe au avut reverberații în întreg spațiu cultural românesc.

[8] Ne referim, cu precădere, la I. Deleanu, *Revizuirea Constituției*, „Dreptul”, nr. 12, 2003, p. 5–37; I. Vida, *Antinomii intraconstituționale*, „Pandectele române”, nr. 1, 2004, p. 182–197; Valentin I. Prisăcaru, *Unele considerații privind revizuirea Constituției*, „Pandectele române”, nr. 1, 2004, p. 197–203; C. Alexe, *Răspunderea judecătorilor, garanția independenței justiției*, „Pandectele române”, nr. 1, 2004, p. 215–231; Lucian Mihai, *Revizuire neconstituțională a Constituției?*, „Revista română de Drepturile Omului”, nr. 27, 2003, p. 4–9; Corneliu-Liviu Popescu, *Neconstituționalitatea revizuirii constituționale purtând asupra suprimării unor garanții constituționale ale drepturilor omului*, „Revista română de Drepturile Omului”, nr. 27, 2003, p. 10–63.

[9] *Constituția României* a fost republicată în „M.f. al României”, Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003.

[10] R. Weber, *Revizuirea Constituției: un proces cu consecințe negative*, „Revista română de Drepturile Omului”, nr. 27, 2003, p. 81.

2. art. 27, care prevede că „domiciliul şi reşedinţa sunt inviolabile", stabilind la alin. 2 derogările de la această regulă, iar alineatele 3 şi 4 stipulează că percheziţia se dispune de judecător şi că aceasta nu se poate efectua în timpul nopţii, în afară de cazul unor infracţiuni flagrante. În legătură cu percheziţiile în timpul nopţii, probabil că legiuitorul a avut în vedere practica organelor penale din timpul perioadei comuniste;

3. un progres incontestabil îl reprezintă şi prevederea că „sancţiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală" (art. 23, alin. 13). În consecinţă, numai ilicitul penal poate duce la privarea de libertate a unei persoane, care este cea mai severă formă de răspundere juridică. Ca atare, amenzile contravenţionale neachitate nu se vor putea transforma nicicând în închisoare.

Fără a avea pretenţia de a epuiza prevederile constituţionale pozitive, am putea enunţa şi altele:

– Art. 20, alin. 2 a fost reformulat, în sensul că atunci când există neconcordanţă între reglementările internaţionale şi cele interne se aplică reglementarea internaţională, „cu excepţia însă a cazului în care Constituţia sau legile interne conţin dispoziţii mai favorabile"; această prevedere este conformă Convenţiei Europene pentru Protecţia Drepturilor şi Libertăţilor Fundamentale, care, în preambului acesteia, lasă posibilitatea statelor contractante să aleagă între normele internaţionale şi modul propriu de reglementare, respectând condiţiile minime pe care statele trebuie să şi le asume ca membre ale Uniunii Europene[11].

– s-a îmbunătăţit şi art. 15, cu privire la neretroactivitatea legii, adăugându-se la legea penală şi legea contravenţională mai favorabilă;

– în acord cu legislaţia europeană este şi art. 35, intitulat „Dreptul la un mediu sănătos", care consacră principiul că „poluatorul plăteşte";

– o formulare adecvată o conţine art. 45, care stabileşte că „Accesul liber al persoanei la o activitate economică, libera iniţiativă şi exercitarea acestora în condiţiile legii sunt *garantate* (s.n.)";

– tot în spirit european este dispoziţia de la art. 21 (3), conform căreia părţile au dreptul la un proces echitabil şi la soluţionarea cauzelor într-un termen rezonabil, care înserează practic în Constituţie art. 1, alin. 1 al Protocolului adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

III. Reglementarea proprietăţii. În legătură cu dreptul de proprietate ni se pare că se impun câteva observaţii.

În textul nemodificat al Constituţiei, la art. 41 se spunea: „dreptul de proprietate şi creanţele asupra statului sunt garantate. Conţinutul şi limitele acestuia sunt stabilite de lege", prevedere ce era de acord cu dispoziţiile art. 480 din *Codul civil român*, în care dreptul de proprietate este considerat un concept fundamental al dreptului privat.

[11] I. Deleanu, *op. cit.,* p. 13.

Aliniatul 1 a rămas nemodificat, fiind consemnat la art. 44.

S-a modificat aliniatul 2 al fostului art. 41, care avea următorul conținut: „proprietatea privată este ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular", stabilindu-se limitări în ceea ce priveşte dobândirea dreptului de proprietate asupra terenurilor de către cetățenii străini şi apatrizi. Acest aliniat face, în Legea fundamentală revizuită, precizarea suplimentară că proprietatea privată este **garantată în mod egal de lege**.

S-ar părea că introducerea cuvântului „garantată" pare inutilă, dacă ne raportăm la prevederea din aliniatul precedent şi s-ar putea aduce argumente în această direcție. Astfel, în preambulul Legii nr. 33 din 27 mai 1994[12] privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică se utilizează aceeaşi sintagmă, „garantarea şi ocrotirea proprietății". În acest sens, s-a pronunțat, în repetate rânduri, jurisdicția constituțională, referindu-ne, cu titlu de exemplu, la dec. Curții Constituționale nr. 70 din 27.02.2001[13].

Considerăm că nu putem accepta ideea inutilității inserării suplimentare a garantării proprietății private în textul aceluiaşi articol, din mai multe considerente:

– La art. 42, nemodificat, se spunea că „dreptul la moştenire este garantat", ceea ce permitea o interpretare restrictivă cu privire la garantarea dreptului de proprietate, iar la art. 135 alin. 6, se stabilea: „proprietatea privată este, în condițiile legii, *inviolabilă* (s.n.)". Art. 135 reglementa în 3 aliniate proprietatea publică, care este inalienabilă, iar ultimul alineat, care se referea la proprietatea privată, utiliza un alt termen – „inviolabilă", deci diferit de cel folosit la aliniatul 1 al art. 41 nemodificat. Legea 24/2000 privind regulile de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative[14], modificată prin Legea nr. 189/2004[15], stabileşte, la art. 34 alin. 1, că „în limbajul normativ aceleaşi noțiuni *se exprimă numai prin aceeaşi termeni* (s.n.)". Deci, pare nepotrivit că la art. 41 alin. 1 proprietatea, indiferent de natură (publică sau privată) este „garantată", la alin. 2 apare „ocrotită", iar art. 135 o consideră „inviolabilă".

Abstrăgând de cele arătate mai înainte, confuzia putea să subziste, mai ales în condițiile în care România, prin mai multe, prin prea multe hotărâri CEDO a fost obligată la mari despăgubiri tocmai pentru nesocotirea de fosta Curte Supremă de Justiție a dreptului de proprietate, prin încălcarea art. 1, alin. 1 din Protocolul Adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului, tratat la care am achiesat odată cu aderarea la Consiliul Europei. Pe de altă parte, apare necesară o schimbare de mentalitate, care ne-a fost pervertită în timpul celor 40 de ani de comunism. Nerealizarea acestui deziderat explică împrejurarea că, în decembrie

[12] Legea nr. 33/1994, „M.Of. al României", Partea I, nr. 139 din 2 iunie 1994.

[13] „M.Of. al României", nr. 236 din 10 mai 2001.

[14] „M.Of. al României". nr. 139 din 31 martie 2000.

[15] Publicată în „M.Of. al României", Partea I, nr. 463 din 24 mai 2004. Aliniatul (1) al art. 33 din Legea 189/2004 are în momentul de față următorul cuprins: „Actele normative trebuie redactate într-un limbaj şi stil juridic specific normativ, concis, sobru, clar şi precis, care să excludă orice echivoc, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale şi de ortografie".

2003, deci în contextul noului cadru constituțional, s-a afirmat de către o persoană oficială că „există o diferență între «garantarea proprietății» şi «garantarea materială» a acesteia”[16].

Referitor la proprietate ne mai îngăduim un comentariu. Astfel, Curtea Constituțională, într-una dintre primele decizii pronunțate, şi anume nr. 4/03.07.1992[17], a statuat că „naționalizarea, ca mijloc de trecere a unor bunuri” în proprietatea publică este neconstituțională, deoarece „ar putea duce la dispariția progresivă a proprietății private a cetățenilor”. În motivarea deciziei s-au invocat atât prevederile cu privire la garantarea dreptului de proprietatea, cât şi dispoziția art. 150 din textul modificat (art. 154 după republicare). În această decizie se mai stabileşte că singura modalitate de trecere silită a unor bunuri din proprietatea privată în proprietatea publică este exproprierea pentru cauză de utilitate publică.

Decizia, cu valoare de principiu, a devenit parțial text constituțional, deoarece la art. 44 alin. 4 se stipulează: „sunt interzise naționalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor”. Considerăm că sintagma „pe baza...” ar permite concluzia că, *pe criterii nediscriminatorii*, ar fi îngăduită naționalizarea şi, în consecință, se impietează din nou asupra principiului garantării dreptului de proprietate. Ne găsim, deci, în fața unei antinomii intraconstituționale.

Discuția nu are valențe exclusiv teoretice, deoarece un act normativ destul de recent – OUG nr. 129/2002[18], modificată prin OUG nr. 156/2002[19] – a stabilit trecerea unor bunuri atât corporale cât şi incorporale în proprietatea publică a statului, respectiv în administrarea Oficiului Național al Registrului Comerțului ce se află sub autoritatea Ministerului Justiției. Ne aflăm în fața unei adevărate naționalizări ce se realizează pe baza unor „protocoale de predare primire”, deposedare ce s-a produs fără echivalent. Mai grav este faptul că actele normative ce au promovat acest abuz au fost confirmate prin două decizii ale Curții Constituționale, şi anume nr. 212/15.05.2003[20] şi 333/16.09.2003[21].

Argumentarea Curții Constituționale din cele două decizii este cel puțin discutabilă şi porneşte de la interpretarea forțată a Legii 213/1998[22] privind proprietatea publică şi prin utilizarea conceptului „bunuri de retur”, ceea ce iarăşi

---

[16] R. Weber, *op. cit*., p. 82

[17] „M.Of. al României”, Partea I, nr. 182 din 30 iulie 1992.

[18] OUG nr. 129/2002, pentru modificarea Legii nr. 26/1990 privind registrul comerțului şi a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 76/2001 privind simplificarea unor formalități administrative pentru înregistrarea şi autorizarea funcționării comercianților, a fost publicată în „M.Of. al României”, Partea I, nr. 746 din 11 octombrie 2002

[19] OUG nr. 156/2002, privind modificarea O.U.G. nr. 129/2002, „M.Of. al României”, nr. 850 din 25 noiembrie 2002

[20] Decizia Curții Constituționale nr. 212/15.05.2003, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 471 din 1 iulie 2003.

[21] Decizia Curții Constituționale nr. 333/16.09.2003, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 765 din 31 octombrie 2003.

[22] Legea 213/1998, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 448 din 24 noiembrie 1998.

este inexact şi dreptul de proprietate corporală ale Camerelor de Comerţ şi Industrie, deci care constituiau baza de date a Registrului Comerţului nu au aparţinut nicicând Ministerului Justiției sau altor autorități publice centrale sau locale[23].

Această flagrantă ilegalitate, săvârşită în cadrul procesului de delegare legislativă, probabil, a determinat inserarea la art. 115, alin. 6 a dispoziției: „ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale, nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile şi îndatoririle prevăzute de Constituție, drepturile electorale *şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietatea publică* (s.n.)”[24].

IV. O altă problemă pe care dorim să o examinăm este cea a **serviciului militar.**

La art. 52, „Apărarea țării”, din Constituția nemodificată, se prevedea:

„(1) Cetățenii au dreptul şi obligația să apere România.

(2) Serviciul militar este obligatoriu pentru bărbații, cetățeni români, care au împlinit vârsta de 20 de ani, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

(3) Pentru pregătirea în cadrul serviciului militar activ, cetățenii pot fi încorporați până la vârsta de 35 de ani”.

În Constituția republicată, apărarea țării este reglementată la art. 55, care, la alin. 1, a păstrat nemodificat alin. 1 din art. 52. Aliniatele următoare prevăd:

„(2) Condițiile privind îndeplinirea îndatoririlor militare se stabilesc prin lege organică.

(3) Cetățenii pot fi încorporați de la vârsta de 20 de ani şi până la vârsta de 35 de ani, cu excepția voluntarilor, în condițiile legii organice”[25].

Pe lângă faptul că este mai bine redactat, noul text nu exclude posibilitatea formării unei armate de profesionişti, în consens cu exigențele integrării în structurile Tratatului Atlanticului de Nord, dar menține opțiunea legislativă pentru serviciul militar obligatoriu în contextul îndatoririi fundamentale, potrivit căreia „cetățenii au dreptul şi obligația să apere România”. Este de menționat că Adunarea Derivată Constituțională nu a mai făcut distincția între femei şi bărbați când vorbeşte de încorporare. (Există un stat în care serviciul militar este obligatoriu şi pentru femei, Israelul).

V. Răspunderea magistraților. La art. 52 (3) din Constituția republicată se stipulează: „(3) Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile

---

[23] A se vedea R. Rizoiu, *Comentariu pe marginea deciziei C.C. 333/2003*, „Curierul judiciar”, nr. 12, 2003, p. 20–30.

[24] I. Deleanu, *op. cit*., p. 27.

[25] Aşa cum s-a arătat, „Constituția României în cele 156 de articole pe care le conține face trimitere la lege de 131 de ori. Aceste trimiteri au în vedere simple recursuri la lege pentru determinarea conținutului unor drepturi sau îndatoriri fundamentale (41 de cazuri). Constituția prevede, de asemenea, în alte 37 de cazuri, că dispozițiile constituționale se aplică «în condițiile legii», «potrivit legii» sau «în situațiile prevăzute de lege». În plus, mai există 53 de cazuri în care legea fundamentală face trimitere la legi organice” (I. Vida, *Antinomii intraconstituționale*, „Pandectele române”, nr. 1, 2004, p. 184–185).

judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condiţiile legii şi nu înlătură răspunderea magistraţilor care şi-au exercitat funcţia cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă".

Dacă înainte răspunderea statului şi, pe cale de consecinţă, răspunderea magistratului, erau prevăzute în dispoziţiile art. 504–507 din Codul de procedură penală, introducerea acestor responsabilităţi în Constituţie a extins cadrul juridic în care se poate valorifica „dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică". Acum, răspunderea magistratului pentru activitatea desfăşurată deja face parte din dreptul constituţional. Anterior, responsabilitatea magistratului, inclusiv cea civilă a fost recunoscută prin art. 12 din OG nr. 94/1999[26] privind participarea României la procedurile în faţa Curţii Europene a Drepturilor Omului şi exercitarea dreptului de regres al statului în urma hotărârilor şi convenţiilor de rezolvare pe cale amiabilă ce au intervenit în faţa acestei instanţe internaţionale. În literatura juridică, s-a susţinut că răspunderea civilă se poate întemeia şi pe dispoziţiile art. 998 şi 999 Cod civil[27]. Dacă arbitrii răspund civil, conform art. 353 C. pr. civ.[28] pentru hotărârile pronunţate, considerăm că aceeaşi răspundere este valabilă şi pentru magistraţii ce au săvârşit fapte ilicite din culpă gravă, răspundere ce a primit acum şi o consacrare constituţională.

*

Desigur, mai sunt multe legi ce trebuie adoptate în aplicarea Constituţiei revizuite şi în implementarea *acquis*-lui comunitar. Cu toate deficienţele legii de revizuire a Constituţiei – ce au fost analizate de autori prestigioşi – considerăm că aceasta reprezintă un pas înainte, deci are un impact pozitiv. Chiar inserarea unui titlu distinct despre „Integrarea Euroatlantică" pledează pentru ideea că această aspiraţie este una esenţială pentru cetăţenii ţării, reprezentând cheia de boltă pentru construcţia edificiului juridic necesar în acest demers.

---

[26] OG nr. 94/1999 a fost publicată în „M.Of. al României", Partea I, nr. 424 din 31 august 1999 şi a fost aprobată prin Legea nr. 87/2001, publicată în „M.Of al României", Partea I, nr. 145 din 23 martie 2001.

[27] C. Alexe, *op. cit*., p. 225; A. Boar, *Judecătorul-putere şi răspundere*, „Dreptul", nr. 1, 1998, p. 36; G. C. Frenţiu, *Răspunderea civilă delictuală, în calitate de comitent, a tribunalului sau, respectiv, a parchetului de pe lângă tribunal pentru actele de preocedură întocmite de magistrat sau de personalul auxiliar de specialitate sub semnătura magistratului*, „Dreptul", nr. 3, 2001, p. 39–47. Pentru un punct de vedere contrar, a se vedea I. Leş, *Statul de drept şi răspunderea civilă a judecătorilor*, „Dreptul", nr. 5, 1997, p. 19–20, şi I. Deleanu, *op.cit*., p. 18.

[28] Art. 353 C. pr. civ. are următorul cuprins: „Arbitrii sunt răspunzători de daune, în condiţiile legii: a) dacă, după acceptare, renunţă în mod nejustificat la însărcinarea lor; b) dacă, fără motiv justificat, nu participă la judecarea litigiului ori nu pronunţă hotărârea în termenul stabilit de convenţia arbitrală sau de lege; c) dacă nu respectă caracterul confidenţial al arbitrajului, publicând sau divulgând date de care iau cunoştinţă în calitate de arbitri, fără a avea autorizarea părţilor; d) dacă încalcă în mod flagrant îndatoririle ce le revin".

Asupra situaţiilor în care intervine răspunderea magistraţilor, a se vedea şi I. D. Terţa, *Consideraţii privind art. 48 alin 3 din Constituţia României*, „Revista de drept comercial", nr. 5, 2004, p. 49–53.